

TÜRÜK

2024, Yıl/Year: 12, Sayı/Issue: 39, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 28.11.2024

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 10.12.2024

Sayfa / Page: 312-315

Book Review and Evaluation / Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme

Yazar / Writer:

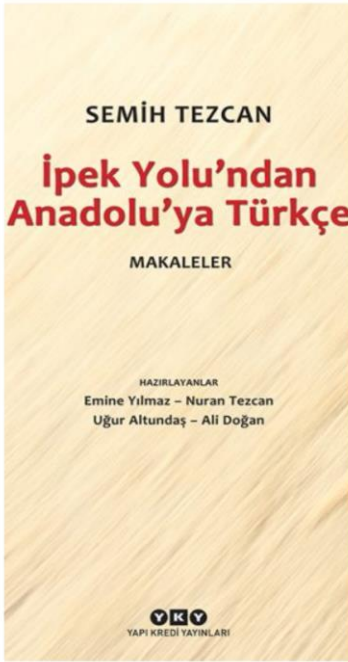

Araş. Gör. Nurullah KARAGÜL

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk
Dili Anabilim Dalı Anabilim Dalı

nurullahkaragul@gmail.com

Semih Tezcan, İpek Yolu'ndan Anadolu'ya Türkçe – Makaleler & Yunus Emre'den Nâzım Hikmet'e Türkçe – Makaleler, (Hz. Emine Yılmaz, Nuran Tezcan, Uğur Altundaş, Ali Doğan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2024, ISBN: 978-975-08-6381-3 & 978-975-08-6432-2

Giriş

Semih Tezcan'ın Almanca ve İngilizce¹ yazdığı makaleleri ve kitapları dışında kalan yazılarını iki cilt hâlinde derlenmesi amacıyla başlanan bu çalışmanın hazırlayıcıları Emine Yılmaz, Nuran Tezcan, Uğur Altundaş ve Ali Doğan'dır. Eserde Semih Tezcan'ın kaleme aldığı yazılar bir araya getirilerek ilgililerine sunulmuştur. Türkiye ve Dünya Türkoloji'sine büyük katkılar yapmış olan araştırmacının yazılarının bir bütün hâlinde yayımlanmasının araştırmacılara kolaylık ve fayda sağlayacağı muhakkaktır.

¹ Semih Tezcan'ın Almanca ve İngilizce yazdığı makaleler, 2024 yılında Emine Yılmaz, Nuran Tezcan ve Emre Çetinkaya tarafından yayıma hazırlanarak *Almanca ve İngilizce Makaleler* adıyla Erkmen Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır.

İpek Yolu'ndan Anadolu'ya Türkçe adıyla hazırlanan birinci cilt, Tezcan'ın Orhon Türkçesinden Eski Uygurcaya, Halaç Türkçesine, Eski Anadolu ve Rumeli Türkçeleri üzerine yazdığı toplam elli yedi yazının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. *Türkçe Makaleler 1* başlığı altında 33, *Röportaj* başlığı altında bir, *Tanıtmaya Yazıları* başlığı altında 7 ve *Çeviriler* başlığı altında 16 yazı bulunmaktadır.

Yunus Emre'den Nâzım Hikmet'e Türkçe adıyla hazırlanan ikinci cilt ise Yunus Emre'den Dede Korkut'a, Evliya Çelebi'den Nâzım Hikmet'e kadar geniş bir yelpazede Semih Tezcan tarafından kaleme alınmış 67 yazının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Makaleler başlığı altında 34, tanıtımlar/değerlendirmeler başlığı altında 11, gazete/dergi yazıları ve söyleşileri başlığı altında 12 ve çeviriler başlığı altında 10 yazı bulunmaktadır.

İki ciltlik bu yapıt Türkoloji alanında çalışan araştırmacılar için eşsiz bir kaynak niteliği taşımakla birlikte; Türk dili, Türk dilinin dönemleri ve etimoloji konularındaki yazılar yeni bakış açılarını keşfetmeye de olanak sağlamaktadır. Çalışmanın içeriği Semih Tezcan'ın çok yönlü araştırmacı kişiliğini gözler önüne sererken, ilgililerine de kapsamlı bir arşiv sunmaktadır. Araştırmacının hazine değerindeki yazılarının yer aldığı bu iki ciltlik eser, Türkoloji'ye ilgi duyan herkes için kaynak kitap olma niteliği taşımaktadır.

0. İpek Yolu'ndan Anadolu'ya Türkçe

Birinci cilt olarak yayımlanan *İpek Yolu'ndan Anadolu'ya Türkçe* adlı kitap 57 yazıyı ihtiva etmektedir. Semih Tezcan'ın kitapları dışında kalan bu yazılardan 33'ü makale, biri röportaj, 7'si tanıtma-değerlendirme yazısı ve 16'sı çeşitli dillerden yapılan çevirilerden oluşmaktadır. Kitap tarafımızca bir giriş ve dört bölüm olarak değerlendirilecektir.

Çalışma Emine Yılmaz ve Nuran Tezcan tarafından yazılan *Giriş Yazıları* bölümü ile başlayıp *Semih Tezcan'ın Makaleleri* bölümü altında *Türkçe Makaleler 1*, *Röportaj*, *Tanıtmaya/Değerlendirme* yazıları ve *Çeviriler* başlıklı kısımlar ile devam etmektedir.

Giriş Yazıları bölümü, Emine Yılmaz'ın kaleme aldığı *Sunuş* yazısı ile başlamaktadır. İlgili bölüm Semih Tezcan'ın yazılarının kitaplaştırılma çalışması hakkında bilgiler verdikten sonra, kitaba eklenen yazılara ilişkin açıklamaları ve ek bilgileri içermektedir. Nuran Tezcan tarafından kaleme alınan *O Bir İdealistti*, *Semih Tezcan'ın Yaşamından Kısa Bir Özet* başlıklı yazıya ek olarak Semih Tezcan'ın 2006 yılında TÜBA Bilim Ödülü töreninde yaptığı *Türkoloji'deki İleri Adımlar* konuşmasına yer verilmiştir. Bunu *Yayınlanmış ve Yayımlanacak Kitapların Listesi* başlıklı bölüm izlemektedir.

Türkçe Makaleler 1 bölümünde (s. 37-447) 33 makale yer almaktadır. Bu bölüm Tezcan'ın akademik hayatı boyunca yazdığı Türk lehçeleri (Çuvaşça, Yakutça ve Halaçça, Horasan Türkçesi); Orhon Türkçesinin sözcükleri üzerine okuma ve anlamlandırma ve Eski Uygur Türkçesi, Karahanlı Türkçesi (Dîvânü Lügâti't-Türk, Kutadgu Bilig), Eski Anadolu Türkçesi (Süheyl ü Nev-bahâr) ve Osmanlı Türkçesi dönemlerine ilişkin yazdığı makalelerin yanı sıra etimoloji, Türk dili, Türk dilinin problemleri ve Aurel Stein'in ölümü üzerine yazdığı Türkoloji için pek kıymetli çalışmalardan oluşmaktadır.

Röportaj başlıklı bölüm *Prof. Dr. Semih Tezcan ile Halacistan Gezileri ve Halaç Dilinin Keşfi Üzerine* başlıklı yazıdan oluşmaktadır (s. 451-460). Bu yazıdaki röportaj İran’da yayınlanan *Varlıq Dergisi*’nin inceleme işleri sorumlusu Aydın Serdarinia tarafından 2014 yılında Prof. Dr. Semih Tezcan ile Halaçanın keşif serüveni üzerine yapılmıştır. Aynı yıl içerisinde “Dâstân-e yek keşf” (Bir Keşfin Hikâyesi) başlığıyla Farsça olarak *Varlıq Dergisi*’nin 172. sayısında yayımlanmıştır.

Tanıtma Yazıları başlıklı bölüm (s. 463-506) Dünya Türkolojisi için büyük önem taşıyan araştırmacıların eserlerinin tanıtıldığı 7 yazıdan oluşmaktadır. J. R. Hamilton, Peter Zieme, Georg Kara gibi Eski Uygurca uzmanlarının, Orta Türkçe dönemi ve özellikle Çağatayca uzmanı János Eckmann’ın, Altayistik çalışmalarındaki en önemli isimlerden biri olan Nicolas Poppe’nin ve A. İnan’ın eserlerinin tanıtma ve değerlendirme yazılarından oluşmaktadır.

Çeviriler başlıklı bölümde (s. 509-683) farklı dillerden yapılmış 16 çeviri bulunmaktadır. Bu 16 çevirinin 11’i Almancadan, 3’ü Halaççadan, 1’i İngilizceden Türkçeye yapılmıştır. Çevirilerin yayımlandığı dergiler ile kaynak metinlerin künye bilgileri ayrıca dipnotta belirtilmiştir. Gabain, Doerfer, Barozdin, B. O. Oruzbaev, Peter Zieme, Âlî Asghar Cemrâsî, Baldauf ve Marcel Erdal tarafından yazılan Orhon, Eski Uygur ve Karahanlı Türkçeleri dönemi, Halaçça ve Türk lehçeleri üzerine yazılmış yazılar Semih Tezcan’ın titiz çevirileri ile ilgililerine sunulmuştur.

1. Yunus Emre’den Nazım Hikmet’e Türkçe

Çalışmanın ikinci cildi *Yunus Emre’den Nâzım Hikmet’e Türkçe* adını taşımakta olup Semih Tezcan’ın kitapları dışında kalan 67 yazıyı ihtiva etmektedir. Bu cilt Emine Yılmaz tarafından kaleme alınan bir *Sunuş* yazısı ile başlamaktadır. Bu bölümde kitabın yayıma hazırlanma süreci anlatılmış; yazılar hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Sunuş yazısından sonra Nuran Tezcan’ın kaleme aldığı *Önsöz Yerine* bölümü bulunmaktadır. Burada Türkoloji’nin otorite isimleri olan Türkologların Semih Tezcan hakkındaki değerlendirme görüşlerinden bir seçki oluşturulmuştur. Giriş bölümündeki son yazı Semih Tezcan’ın *Topkapı Sarayı Oğuznamesi’nin Oğuznameler Arasındaki Yeri* başlıklı TÜBA konuşmasıdır.

Makaleler bölümü (s. 43-345) Semih Tezcan’ın farklı zamanlarda yazıp yayımladığı 34 makaleyi bir araya getirerek Türkoloji’ye sağladığı katkılarını gözler önüne sermektedir. Bu ciltteki makalelerin Türk dilinin farklı dönemleri üzerine yazılmış olması Prof. Tezcan’ın çok yönlü araştırmacı kişiliğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu bölümdeki makaleler Oğuznâmeler, Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi, Dede Korkut Kitabı, Nasreddin Hoca fıkraları ve Yunus Emre’nin eserleri gibi Türk dil ve kültürünün temel kaynakları üzerine dilsel ve kültürel incelemeleri ihtiva etmekte olup ayrıca Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu ağızları, Rumeli ağızları ve Türk halkbilimi gibi alanlarda yaptığı çalışmalar ile etimoloji üzerinedir.

Tanıtma-değerlendirme bölümünde (s. 349-490) Tezcan tarafından kaleme alınan 11 tanıtma-değerlendirme yazısı bulunmaktadır. Daha önce herhangi bir dergide, kitapta yayımlanmayan Ahmedî Dâ’i Divanı tanıtması da kitaba eklenerek ilgililerine sunulmuştur.

Gazete/Dergi Yazıları ve Söyleşileri başlıklı bölüm (s. 493-557), Semih Tezcan’ın bilgi birikimini geniş kitlelere ulaştırdığı 12 yazıdan oluşmaktadır. Bu bölümde Prof. Tezcan’ın gazete ve

dergilerde güncel konuları ve kültürel meseleleri bilimsel bir bakış açısıyla ele alarak geniş bir okuyucu kitlesine hitap ettiği yazılar yer almaktadır. Ayrıca, Tezcan'ın hayatına ve bilimsel çalışmalarına dair yapılan söyleşiler ve değerlendirmeler de bu bölümde bulunmaktadır.

Bu bölümdeki 12 yazıdan 11'i daha önce çeşitli gazete ve dergilerde basılmış yazılarıdır. *Prof. Dr. Andreas Tietze'nin Etimolojik Sözlüğü Üzerine Değerlendirmeler* başlıklı yazı, 2017 yılında Dr. Nilay Kaya ile yapılan söyleşi metnidir ve daha önce herhangi bir gazete ya da dergide yayımlanmamıştır.

Çeviriler bölümü (s. 561-653), Almanca ve Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çevrilen 10 yazıdan oluşmaktadır. Bu bölümde Çingiz Hüseyinov'dan yapılan *Benli Geyik* çevirisi ile Klaus Kreiser'in 29 Nisan 2013'te Bilkent Üniversitesinde verdiği konferansın metni daha önce yayımlanmamıştır. Falk Pingel, Birgit Kröner, Martin Strohmeier ve Klaus Kreiser'den (1 yazısı) yapılan çeviriler, dil öğretim teknikleri/gereçleri ve farklı kültürlerden kişilerin yaşadığı kültür çatışmaları üzerinedir. Klaus Kreiser'den çevrilen iki yazı Evliyâ Çelebi *Seyahatnâmesi* ile ilgilidir. Ulrich Marzolph'tan yapılan çeviride Türk halk hikâyelerinin dökümantasyonuna odaklanılmış; Hanna Sohrweide'den yapılan çeviride ise *Işk-nâme* üzerine yeni bilgiler sunulmuştur.

Özellikle elektronik ortamda yayımlanmayan dergilerin eski sayılarındaki yazılara ulaşmanın zorluğu herkesin malumudur. Nuran Tezcan, Emine Yılmaz, Uğur Altundaş ve Ali Doğan tarafından yayıma hazırlanan bu iki ciltlik eser ile Türkoloji'nin devlerinden olan Semih Tezcan'ın yayımlanmış ve yayımlanmamış toplam 156 yazısı bir araya getirilmiş ve bu yolla artık ulaşılması çok zor olan yazılar ilgililerin istifadesine sunulmuştur. Titiz bir çalışma sonucu ortaya çıktığı belli olan bu önemli külliyyatın hazırlanması alanda önemli bir eksikliği gidermiştir.

Böyle bir eserin hazırlanma sürecinin pek zahmetli olduğu aşikârdır. Eserin Türkoloji'ye kazandırılma işi de şüphesiz pek kıymetlidir. Makaleleri derleyen ve yayıma hazırlayan başta Nuran Tezcan olmak üzere Emine Yılmaz, Uğur Altundaş ve Ali Doğan'a titiz çalışmalarından dolayı müteşekkiriz. Bu kıymetli eser vasıtasıyla büyük âlim Semih Tezcan'ı bir kez daha rahmetle anıyoruz.